

воювати, і гідно виховувати дітей. Земля, яка породила таких жінок, має Велике Майбутнє!

Учениця 2.

Гей, у бій ставаймо разом,
Грудь при груди до ряду!
Кров, життя не жаль віддати
За народ і Вітчину.
Гей, у «Січі», товариство!
Кличе сурма кошова,
Най воскресне запорожців
Давня слава та грімка.
Разом, браття, під прапор наш,
Най нас клич його веде.
Тільки смілі пут не знають,
Тільки смілих воля жде!

Костянтина Малицька

Учитель та учні підводять підсумки заняття.

Віталій ПІВТОРАК,

учитель української мови і літератури
Калуського ліцею імені Дмитра Бахматюка
Калуської міської ради, учитель-методист;

Оксана ПІВТОРАК,

завідувачка бібліотеки Войнилівського ліцею
Войнилівської селищної ради Калуського району

**ВАРТОВІ НАЦІОНАЛЬНОГО АРИСТОКРАТИЗМУ.
СТЕЖІ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗВИТЯГИ
КРИЗЬ ТВОРЧО-БІОГРАФІЧНИЙ ПОЗІР ОЛЕСЯ БАБІЯ.**

**Година патріотичного себетворення
з елементами заочної літературно-мистецької експедиції
та літературно-лінгвостилістичної лабораторії.**

8–11 класи

Мета. Сприяти розвитку національної себевагності вихованців, їхньої пам'яті про славних предків, уваги до ближніх, творчого мислення, пізнавальних здібностей, пошукових якостей, аналітичного мислення, організаторських навичок, культури мовлення; вихованню любові до рідного краю, поваги до інших культур, толерантності.

Обладнання. Комп'ютери (3), приєднані до мережі; проектор; екран; вітрина-виставка «Олесь Бабій – рапсод стрілецької звитяги».

Гасла-епіграфи.

У вогні перетоплюється залізо на сталь, у боротьбі перетворюється нарід у націю.

Євген Коновалець

Як не можна спинити річку, що, зламавши кригу навесні, бурливо несеться до моря, так не можна спинити нації, що прокинувшись до життя, ламає свої кайдани.

Микола Міхновський

Вільні духом люди створять новий світ.

Дмитро Донцов

Методичні зауваги. Це заняття – підсумкового характеру. Воно є вислідом проектної краєзнавчої пошуково-дослідної роботи учителів і учнів із предметів суспільно-філологічного циклу як під час уроків, так і в позаурочний час.

Проводиться у формі уроку-презентації проектної діяльності з елементами заочної літературно-мистецької експедиції та літературно-лінгвостилістичної лабораторії. Вихованці попередньо (за проектною домовленістю) вибирають собі групу відповідно до зацікавлень і уподобань. Є три групи: 1. Культурологічна чота (за аналогією стрілецького групового формування: у легіоні УСС, як і в довоєнних товариствах «Січ» та «Січові стрільці», вживалися терміни «чета» і «четар», а не «чота», «чотар», як у деяких військових формуваннях пізнішого часу. Їх назву, яка походить від сербського слова «чета», запровадив організатор січового руху Кирило Трильовський). 2. Суспільно-краєзнавча чота. 3. Рапсоди-митці (за аналогією до давньогрецької назви мандрівного декламатора та метафоричною назвою Олеся Бабія літературознавцем Василем Ганущаком – «рапсод стрілецької звитяги»). Групи під час заняття займають відповідне місце в аудиторії.

Структура заняття зумовлена тематичною особливістю викладеного матеріалу. Для іменування назв етапів заняття використовується специфічна лексика, як-от: 1. Вступна частина – передходо-мрушне-настроєве (побудовано аналогічно до стрілецького вигуку-спонукання «Ходом руш!»). 2. Основна частина складається з таких структурних елементів, як «“Ходом руш!” уперше (удруге/утрете)» з поетичними висловами митця Олеся Бабія, творчість і біографія якого є лейтмотивом для висвітлення теми. Акцентована увага на розлоге тематичне ілюстрування іменується як «постій», що означає «тимчасове перебування в якомусь населеному пункті, на квартирі в кого-небудь (про військові частини або окремих солдат і офіцерів)».

Матеріали рекомендовано для проведення навчально-виховних занять із учнями 8-11 класів закладів загальної середньої освіти.

Перебіг заняття

I. Передходо-мрушне-настроєве.

До початку заняття демонструється чотирехвилинний відеофрагмент «Шлях до Соборності». URL: <https://youtube.com/watch?v=woFAJXouR98>

Учитель (*привітавшись із вихованцями*). Тривожними виявилися цьогорічні канікули, як і сто десять, і вісімдесят п'ять років тому для дітей європейських держав (1 серпня 1914 р. – початок Першої сві-

тової, 1 вересня 1939 р. – Другої світової воєни). Але, дякувати Богу й кожному небайдужому українцеві, Ви знову повернулися до школи, щоб творити самих себе для щасливого майбутнього України. Ушляхетнюватися й духовно, й інтелектуально – ставати думаючими й активними. Щоб бути вільними. Щоб аргументовано відстояти свою позицію, бо «вільний той, – за висловом Альбера Камю, – хто може не брехати». Щоб не піддаватися на маніпуляції політичних жонглерів, не брати участі в їхніх зловіщих шаманських танцях на уламках демократії та руїнах zdeградованих душ. Щоб жити гідно! Щоб збулися мрії наших славних українських звитяжців минувшини – Війська Запорозького, Українських січових стрільців, вояків УПА. Сьогодні ми порозмислюємо над долею козацьких нащадків – січового стрілецтва, від якого до нас – понад сторіччя!

На екрані висвічується перша частина назви заходу – «Вартові національного аристократизму». Учитель спонукає учнів до мислительної діяльності за допомогою вправи-стратегії ЧПКМ «Мікрофон».

Учитель. Як Ви вважаєте, десять десятків літ – це мало чи багато?

Учні висловлюють свої міркування.

Учитель. Той часовий відтинок Вам зрозумілий?

Учні висловлюють свої міркування.

Учитель. Вам хотілося б зазирнути в нього. Чому?

Учні висловлюють свої міркування.

II. «Ходом руш!» Уперше

На екрані висвічується друга частина назви заходу – «У пошуку рапсода стрілецької звитяги».

Учитель. Прокладімо своєрідний духовний місток до них піснею, що своєю генетичною непокорою наснажує нас і сьогодні завдяки солісту рок-гурту «Тінь Сонця» для осягнення стеж стрілецької звитяги крізь творчо-біографічний позір Олеся Бабія.

Демонструється трихвилинний відеосюжет. URL: <https://youtu.be.com/watch?v=A4Z6PVRjkE8>

Культурологічна чота. Гімн Організації українських націоналістів – «Марш українських націоналістів». Слова його створені 95 років тому, наприкінці грудня 1929 року (у Відні), Олесем Бабієм, нашим крайником, музика – Остапом Нижанківським, священником-капеланом, композитором, диригентом, громадським діячем, братом співака Олександра Нижанківського.

Так покерував Усевишній, що у вересні 1914 року за участі композитора-священника стрілецтво на заклик сотника Дмитра Вітовського склало присягу легіону УСС у місті Стрий. Олесь Бабій (прибрані імена – Глум, Чмелик) став у ряди стрілецтва згодом, бо ж саме на той час йому ледве виповнилося 16. Не думав-не гадав, що стане, за визначенням літератора й упорядника першої в незалежній Україні його збірки «Зродились ми великої години» Василя Ганущака, «рапсодом стрілецької звитяги».

Першим надрукованим твором Чмелика став вірш «На Київ!» («Над Київом хмара нависла грізна»), створений під час наступу на однойменне місто об'єднаних українських армій: наддніпрянської й галицької. Його опубліковано в газеті «Стрілецька думка» від 5 жовтня 1919 року. Ще раніше, покладений на мелодію «Сокільського маршу» композитора Ярослава Ярославенка.

Музика запозичена із січової пісні, слова якої належать поетесі з села Кропивник Костянтині Малицькій (1872–1947), авторці багатьох січових пісень, які підписувала псевдонімом Віра Лебедова, Чайка Дністрова, Лужанська Віра, Кропивницька Віра, Горський Стефан, Растик. Вона також скористалась вже відомою мелодією.

Звучать мелодії пісень «Марш українських стрільців» (музика Ярослава Ярославенка, слова Костянтини Малицької), «Над Київом хмара нависла грізна» (музика Ярослава Ярославенка, слова Олеся Бабія). URL: <https://youtube.com/watch?v=OXPBhYXdkU4>). Одночасно на екрані демонструються слова творів Олеся Бабія та Костянтини Малицької.

Марш українських стрільців

Соколи, соколи, ставаймо в рядах,
Нас поклик «Борімось!» взиває.
В здоровому тілі здорова душа.
Де сила, там воля вітає.
Як славно бувало козацькі сини
Боролись до смерти, загину,
Боротись будемо, соколи всі ми,
За нашу святу Україну!
Гей, хлопці-молодці, як мур всі тверді,
Погляньте на стяг наш угорі:
«Усі за одного, один за усіх!» –
Се сяє на нашім прапорі.
Доволі ходили в ярмах вже діди,
Доволі згинали нам спину,
Лиш смілим завзяттям поставлять сини
Превільну й могутню Вкраїну!

Над Київом хмара нависла грізна

Над Київом хмара нависла грізна
І крила кругом простягає,
Вертає неволя, неволя страшна,
Кайдани тиран зготовляє.

Приспів:

Гей, стрільці, до бою, до бою всі враз!
За правду, за славу народу;
Вкраїна рятунку благає у нас,
До бою за волю, свободу.
Там стогне в неволі народ над Дністром,
Там ворог шаліє, лютує,

Ми кров свою лили за волю кругом,
А він нам в'язниці будує.
Немарно полили ми кров'ю поля
І трупом степи покривали.
Під ноги сатрапів не впаде знам'я,
Яке ми так гордо підняли.
Не страшить нас сила ворожих катів –
Підем, куди честь закликає,
І голос упавших за волю братів,
Де батько Петлюра взиває.
Склонив перед нами прапор супостат,
Гетьманські упали кайдани,
Так згине ще царський прислужник і кат,
На Вкраїні воля настане.

Учитель. Як бачимо, слова кожної пісні просякнуті силою духу нації, незборимістю народу, вірою в щасливе майбуття.

III. Постій. «Стрелець і пісня – це любко й любка...»

Учитель. Як Ви розумієте слова Олесья Бабія, що є заголовком першого постю?

Учні висловлюють свої міркування.

Учитель. Пропоную Вам увійти за адресою <http://pisni.org.ua/songlist/strilecki-1.html> в інтернет й за 3 хвилини з'ясувати, скільки стрілецьких пісень там зафіксовано. Із них виокремити ті, які належать уродженцям Калущини.

Учні виконують завдання й оголошують результати.

IV. «Ходом руш!» Удруге.

Учитель.

Мандрівнику, йди до верхів
вклонитись тіням тих борців,
що прагнули у люту днину
підняти схилену калину,
розвеселити Україну!

Олесь Бабій

Демонструється п'ятихвилинний інформаційний відеосюжет.
URL: <https://youtube.com/watch?v=cGHf8unqTEM>

Літературознавча чота. Сімнадцятирічний Олесь записався в Стрию у легіон Українських січових стрільців. Своє бойове хрещення юнак пройшов у Карпатах проти російської армії. Про цей період стрілецьких звитяг письменник розповів у своїх творах – ліричних («На Київ (“Над Київом хмара нависла грізна...”)!», «На Київ (“Гей, волинськими шляхами...”)»), «На Маківці», «Доля стрілецька», «Стрілецька колисанка»); епічних (збірки новел «Шукаю людини. Нариси часів війни» (1921 р., Львів)); в оповіданні «Гнів»; у повістях («Перші стежі» (1930 р., 1991–1992 рр., у кількох номерах часопису «Червона Калина» й у 1997 р. окремою книжкою у третьому томі збірника «Скрипторій історичної прози» львівського історико-літературного

журналу «Літопис Червоної Калини»), «Дві сестри» (1936 р., часопис «Сад», у 1997 р. в другому томі згаданого збірника «Скрипторій історичної прози»), «Останні» (1938 р.); ліро-епічних («Остання офіра цареві», 1937 р., Львів); драматичних («Олена Степанівна. П'єса в одній дії», 1966 р., Чикаго).

В. Постій. «Тут перший український кріс спиняв московських полчищ лави...»

Учитель. Як ви розумієте слова Олеся Бабія, що є заголовком постою?

Учні висловлюють свої міркування.

Суспільно-краєзнавча чота. Гора Маківка знаходиться неподалік славетного села Тухля, відомого з Франкового «Захара Беркута». Тут, весною 1915 року під час Першої світової війни відбулася низка боїв легіону Українських січових стрільців із регулярними частинами російської армії.

Демонструється чотирьохвилинний відеосюжет «Бій з москалями за гору Маківка». URL: <https://youtube.com/watch?v=wm7Mp-3FC74>

Рапсод-митець.

На Маківці

І знов я тут, на горах слави,
Де наш ручай шепоче й ліс:
– По битві на полях Полтави
Тут перший український кріс
Спиняв московських полчищ лави
І вперше по віках неволі
Карпатський вітер в світ поніс
Слова нечувані стрільцеві:
«Ми не поклонимось цареві!
Ми прагнем волі!»
То були ясні дні весняні:
Пестило сонце квіття рясту,
І вже бруньки були розвились
На цих березах на поляні,
Коли під шум сосон похилих
Упав нараз
Твердий приказ:
– Наступ!
І понад бори, понад гори,
І над Бескиду темні звори
Гармати глухо заревіли,
Зацокотіли скоростріли.
А гомін з тих верхів злетів
Аж до Дністрових берегів.
Тоді-то тут, в ось тій діброві,
Схилився воїн в ранах, крові,
А другий впав на полонину,

Хоч мертвий, зброї з рук не кинув,
А третій впав ось тут, край зруба,
Коло заламаного дуба...
Я біля дротів, за ровами,
Убив багнетом над ярами
Стрільця – з-над Кубані солдат;
Вбив брата брат,
Що осліп у тюрмі і неволі,
Мордував він своїх.
Що за сміх, що за гріх,
Що за іграшка долі!..
З тих гір пішли стрільці вперед
На рідні доли...
Хлопці то були – як соколи...
І соколиний їх був лет.
Аж до Дністра...
По Липу Золоту...
По Збруч і Сян...
І по Карпати
Полинула, як гураган,
Стрілецька пісня в пору ту:
«Машерують визволяти
Своїх братів із-над Дніпра
З московських кайдан».
І пісню ту од роду в род
Співає весь народ.
А нині, нині тихо сплять:
Один, і другий, тридцять п'ять...

* * *

Мандрівнику, йди до верхів
Вклонитись тіням тих борців,
Що прагнули у люту днину
Підняти схилену калину,
Розвеселити Україну!

Олесь Бабій

Літературознавча чота. Цей білий вірш у нерівному ритмі проливає світло на розуміння образу ліричного героя – цілеспрямованого, мрійливого, незборимого, пам'ятливого... Наскрізь просякнutoго духом національного єднання, так потрібного й у наші дні.

Суспільно-краєзнавча чота. Щиру подяку після битви на горі Маківка й подив українським стрільцям висловив командувач австрійської дивізії генерал Ігнаць Фляйшман: «Українці! З великою гордістю можете глядіти на Ваші найновіші геройські подвиги. Кожний мусить славитися приналежністю до Вашого Корпусу, бо матимете право назвати себе вибраною частиною. Я певний у тому, що в кожній небезпеці можна на Вас числити. Щоб ці побажання сповнились – тричі слава!»

Не випадково січові стрільці, в тому числі й ті, що брали участь у боях на Маківці, невдовзі склали кістяк Армії Української Народної Республіки, а після поразки УНР продовжували боротьбу у лавах Карпатської Січі, УВО, ОУН і УПА.

Літературознавча чота. До речі, є в Олеся Бабія про ці події драматичний твір – «Олена Степанівна. П'єса в одній дії», написана сорок років після маківської звитяги й опублікована письменником уже на вигнанні, в Чикаго (США), 1966 року.

Суспільно-краєзнавча чота. Із заголовку зрозуміло, що присвячена вона історичному образу, реальній особі – жінці-хорунжій легіону Українських січових стрільців Олені Степанів, Вона – військови́чка, педагогиня, наукови́ця, громадська діячка, перша в світі жінка, офіційно зарахована на військову службу в офіцерському званні. Зі священничої родини. Студенткою Львівського університету працювала в товаристві УСС (комендант жіночої роти). По вибуху війни – в легіоні УСС, учасниця битви під Маківкою, згодом – хорунжа, з весни 1915 р. по лютий 1917 р. – у російському полоні; в 1918-1919 рр. – чотарка Української Галицької армії. По закінченні Віденського університету (докторат з історії та географії) – учителька василіянської гімназії у Львові. Із 1945 р. – доцентка Львівського університету. У 1949–1956 рр. – у советському таборі в Мордовії.

Літературознавча чота. П'єса «Олена Степанівна» Олеся Бабія ґрунтується на ідеї національного відродження та особистісному й національному самоствердженні. Автор, розповідаючи про визвольну битву Українських січових стрільців проти російської армії, вбачає у створенні легіону важливий крок на шляху до свідомої боротьби за вільну державу. Митець зосереджується на постаті головної героїні, хорунжій УСС, образ якої уособлює не лише дух українського народу, боротьби, але й містить державотворчу ідею.

У творі джура Панько Кліщ (односелець жінки-офіцера, який допомагав по господарству її батькові-священнику), наприклад, називає її «войовнича дівчи́ця» й зазначає, що за відданість справі й войовничий запал, за яскраві військові маневри «вона варта бути не тільки хорунжим (офіцером), але й генералом», бо «навіть найясніший пан цісар Францішок Йосиф вихваляє... Олену Степанівну».

Рапсоди-митці розігрують сцену за твором Олеся Бабія «Олена Степанівна. П'єса в одній дії».

Літературознавча чота. Відстоювання честі нації й жінки вважалися здавна найшляхетнішими пориваннями.

Пошана до жіноцтва простежується в багатьох творах письменника, зокрема із стрілецького життя. Ніхто із митців-калушан так трепетно, так піднесено, так глибоко-правдиво, по-лицарськи набожно не описав жінку, як Олесь Бабій у повісті «Дві сестри». Вчитайтесь у рядки величні...

Рапсоди-митці. «Ціла моя душа змінилася в гарфу, що співає гімн вічному жіночому...

Жінко! В твою душу вклав Бог силу сонця всетворчого, що опромінює найтемніші й найхолодніші пропасті й безодні, куди блукає людство...

Жінко! У твоїй душі сила сонця, що несе життя там, де лише смерть бажала б панувати...

Жінко, навіть тоді, коли ти впадаєш у бруд і пил зіпсуття, зберігаєш у душі стільки краси, добра, святості, що все ж нагадуєш сонце, яке хоч зайде за хмари, хоч покрите плямами, то все ж дарує світу життя, ясність і красу...

Жінко! Якщо людство не має потонути в багнах злоби, ненависті, крові, то на ясні верхів'я, на ясні дороги виведе людство лише твоя доброта.

Жінко! Будь благословенна!»

Суспільно-краєзнавча чота. Хіба ця молитовна ода жіноцтву не для духовної підтримки наших сучасниць, хіба устами митця унісонно не співають гімн «вічному жіночому» душі істинних мужчин і сьогодні? Безперечно! Хоча не є таємницею й те, що ставлення до жінки й сьогодні багатьма вимірюється (з німецької) «вічними» трьома «К»: кухня, колиска, копійка (часто-густо заробітчанська), що замінила усталене слово «церква» («кірхе»).

Тому вважаємо, що Олесева величальна жіноцтву є як ніколи на часі. Вона – своєрідний вихлюп-концентрант великої любові до жіноцтва в багатьох його творах.

Знаходьмо час зазирнути на мить у деякі з них. Відчуємо запах і крицеву міць слова нашого краянина, перейдемо ту далеку подієву межу за допомогою книги й усепрощеної, вічно плінної любові!

А все тому, що жіноцтво довкола нього шляхетне!

Демонструється трихвилинний відеосюжет «Українські Карпати. Гора Маківка. Цвинтар УСС». URL: http://youtube.com/watch?v=ays_vuhaUuk

VI. «Ходом руш!» Утретє.

Учитель. Яки ви розумієте слова Олеся Бабія «Стрілецька душа, як човен на розбурханому океані війни...»?

Учні висловлюють свої міркування.

Класний наставник. Відчуваємо: метафоричне образне слово живить душі читачів, окрилює ніжністю сприйняття довкілля, навіть такого суворого, як у воєнне лихоліття.

Воно має потужний вплив і в повісті Олеся Бабія «Перші стежі» – про початки буремної звитяги «усусів». Тут нанизування засобів художньої образності допомагає вирізьбити узагальнений образ національного аристократа-борця. Посвятить нас у алхімію авторової образності літературознавча чота.

Літературознавча чота. Для початку розгляньмо такий приклад: «Стрілецька душа, як човен на розбурханому океані війни, не раз хиталась, бита бурями... не раз, здавалося, човен затоне у каламутних грізних хвилях океану».

Як бачимо, у конструкції нанизано кілька метафор. Дві з них утворені за допомогою слова з абстрактним значенням «душа»: душа хиталась, душа пливала.

Наявне в наведеному вище контексті порівняння «душа, як човен у розбурханому океані» – власне, зумовлює наявну тут метафоризацію. На основі предметної співвіднесеності за формою, тобто із зовнішнім виглядом предметів, це пов'язано з виникненням метафори «океан війни». Наведені метафоричні конструкції входять до складу явного присубстантивного порівняння, об'єктом якого є назва абстрактного явища, що ототожнюється з неістотою. Метафори підсилюються фразеологізмом «пливти без керма і вітрил», співвідносним із одним словом «навмання».

Цікавим, як на нас, є наступний приклад: «Село вщухло, притаїлось та в тривозі і смутку перешіптувалось, що зі сходу котиться московська навала...» Як бачимо, тут синекдоха «село вщухло» підсилюється метафоричним олюдненням «село нашіптувало» і поєднується із синекдохою «котиться (московська) навала».

Цікаві засоби образності такого тексту: «А Данило (головний персонаж твору – юний січовий стрілець)... начебто поважний, солідний чоловік: його струнка висока постать, його обличчя із ясними, погідними очима мають у собі щось зрівноважене, мужнє і рівночасно добродушне, але попробуйте його пізнати ближче. Піти з ним на прогулку. Засісти в товаристві при столі. Тоді ви побачите, що за збиточник криється за поважним, діловим виглядом цього Данила: жарти й вигадки сипле він, як з рукава, нема хвилини, щоб він комусь не “пришив латки”». Тут нанизуються такі компоненти образного вираження думки: епітети: а) «поважний, солідний (чоловік)»; б) «поважний діловий (вигляд)»; в) «ясні, погідні, зрівноважені, мужні, добродушні (очі)»; 2) фразеологізми, що мають слово-ідентифікатор: «сипле як з рукава» – «щедро»; «пришити латку» – «пожартувати, підколоти».

Цікавим, на нашу думку, є такий приклад: «Шуміли смерекові ліси, шептали свою таємничу мову, мов говорили щось без слів про народ, що сотні літ був у ярмі і тепер уперше послав синів своїх на шпиль Маківки підняти Червону Калину, розвеселити Україну». Чому? Бо тут спостерігаємо поєднання метафори «ліси шептали», що виникла на основі подібності за дією, точніше за характером протікання дії, явного порівняння «шуміли, шептали, мов говорили щось без слів», яке містить у собі свідоме поєднання різко контрастних понять, що логічно начебто виключають одне одного, але в переносному значенні творять новий образ. Це поєднання іменника з прийменником «без слів» та дієслова «говорили», що мають протилежне значення. Слова «підняти Червону Калину, розвеселити Україну» побудовані на образі стрілецької пісні-гімну «Червона Калина», – авторська трансформація тексту.

Далі наведемо приклади нанизування компонентів метонімії – синекдохи, утвореної вживанням однини замість множини: «Ми віддаємо державі все: життя, майно, а нас ця сама держава б'є в лице, копає, як псів, не вірить нам і вважає зрадниками». Синекдоха «держава б'є, копає, не вірить, вважає зрадниками» позначає назву істоти – виконавця дії. Вона ускладнена, увиразнена явним придієслівним порівнянням.

У прикладі: «Маленький потічок, що вплив з глуховецької гори, пригортає до себе нові допливи і змінюється в річку бистру, буйну, нестримну», – нанизуються такі метафори: «потічок пригортає (нові допливи)» розширюється, увиразнюється компонентом «нові допливи», що підкреслює персоніфікацію (уособлення), а також розгортається епітетами «(річка) бистра, буйна, нестримна», – «потічок змінюється». Подані вище конструкції виникли на основі подібності за результатом дії, ще не завершеної.

VII. Напутнє.

Учитель. А чи можемо ми сказати, що справа національного ушляхетнення душі й духу, розпочата січовими стрільцями, уже завершена? Аргументуйте, будь ласка, дотримуючись образного викладу суджень.

Учні висловлюють свої міркування.

Рапсоди-митці. Шукаю людину!..

В часі воєнних походів, серед могил, на кривавому шляху, серед темної ночі згубилась вона. Дим, полум'я, пожежі і степова курява заслонили хмарою її обличчя; стогін ранених, гарматний рев і брязк шаблук заглушили солодкий її голос; брудна солдатська, окривавлена стопа втопила її в бруд і погань життя. Дика зграя розлючених, божевільних профанів обкидала болотом її святі ризи, скосила найкращі цвіти її душі.

Шукаю людину!..

Куди не глянеш – всюди жадібне лице патріота, криваве чоло борця, всюди чуєш рев і жахливий вереск кровожадних гієн.

І втомилася душа моя серед воєнної хуртовини, зненавиділо моє серце базарні крики фальшивих героїв. Серед брудної, безконечної пустині, серед царства злоби і гніву, в країні гієн і шакалів я невтомно шукаю людину.

Учитель. Не лише за змістом, а й за одними лише назвами творів Олеся Бабія вже уявляєш трагічні події історії на початку ХХ ст. і запитуєш: «Що пережив український народ, змагаючись у цій кривавій борні-веремії за кращу долю свою і майбуття своє?» І нині у деяких проросійських, але географічно чи пак територіально українських політиків вистачає глузду і зараз висловлюватись, що українцям та незалежність наче з неба звалилась... Так можуть казати лише ті людці, які не вивчали і не знають української історії, а лише пережовують окремих брехливих ідеологів із північного закордоння.

Процес осончення душі народу, розкритий діяльністю стрілецтва – вартових національного аристократизму, нащадків славного козацтва – триває! І нам їхні традиції примножувати!

Демонструється короткочасний відеосюжет (на вибір) «Ой у лузі червона калина...». URL: <http://ssyoutube.com/watch?v=fq4xqu8A56w>; «Пісня для Майдану. Українська щира дружба». URL: <http://youtube.com/watch?v=17v2sMb9xHg>; «Не спи, моя рідна земля, не спи, моя Україно...». URL: http://youtube.com/watch?v=4a9jVXw_l-0

Оксана ЯВОРСЬКА,

учителька української мови і літератури
Калуського ліцею № 3 Калуської міської ради,
учителька-методистка

«В РІДНІМ КРАЇ ПАНУВАТИ НЕ ДАМО НІКОМУ...»

Усний журнал для старшокласників

Мета. Поглибити уявлення учнів про велич і трагізм подвигу Українських січових стрільців у боротьбі за свою державу. Формувати почуття гордості за героїв-батьків, сприяти усвідомленню готовності продовжувати їхню славу. Виховувати свідому громадянську позицію українця.

Матеріали для сторінок журналу

Сторінка перша.

«Душу й тіло ми положим за нашу свободу...»

«Стрільці зірвалися з місць, усі присутні знерухоміли, і кімнатою потряс спів півсотні людей. Все, що жило, обнялося звуками рідного гімну і співало його так, як ніколи. Ворожа повинь докочувалася до гір, заливала все, що українське, але незалиті острівці дзвеніли ще протестом і вірою в майбутнє. Не був це спів призначений, вічевий чи концертний, але спів вояків, що завтра могли душу й тіло положити, і спів громадян, що за цю пісню могли завтра поманджати на Сибір... Прогомоніли останні звуки гімну, хвилю панувала святочна жертвенна тиша. Непорушно стояли всі на місцях, і хоч уста вже замовкли, та серце ще співало і душа дзвеніла, як розіграна арфа». Читаємо рядки з роману «Заметіль» Романа Купчинського – і всім своїм єством переносимося в бурю Першої світової війни, у час визвольних змагань за розбудову української державності, у легендарні роки Українського січового стрілецтва.

Мірою страждання, мірою віддачі і щедрості, витривалості і жертвовності, здатності виживати і оживати, мірою забувати кривду і прощати українське серце є унікальним. Недооцінена і зневажена українська душа, розтерзана і розіп'ята на хресті, століттями є для свого народу хоругвою честі і гідності. Благословенна, але тяжко скривджена історією земля, країна смутку і краси, край, де найбільше люблять волю і найменше мають її. Ми так дорого платили за

